
En aften i selskab med Niels W. Gade (1817-1890)

19.03.2018

- 1. Efterklange af Ossian, a. Ouverture Opus 1 (1840) 13:16**

Danish National Radio Symphony Orchestra
Christopher Hogwood

<https://www.youtube.com/watch?v=0oXC5Y2JIZU>

- 2. På Sjølund's fagre sletter (1840) 02:03**

Tekst: B. S. Ingemann, 1816
Melodi: Niels W. Gade, 1838 (arr. Bo Holten)
Musica Ficta Copenhagen

<https://www.youtube.com/watch?v=uP6ROSctIm0>

Niels W. Gade var i sine unge år inspireret af gamle nordiske folkemelodier. I 1838 skrev han selv en "folkevis", 'På Sjølund's fagre sletter', om kong Valdemar Atterdag, der rider rundt i natten som et hvileløst gespenst. Den samme melodi bruger Gade i 1. sats af sin 1. Symfoni, og det er med til at anslå musikkens betagende og dystre nordiske stemning.

- 3. Grøn er vårens hæk (1851) 02:33**

Tekst af Poul Martin Møller

Musica Ficta Copenhagen

<https://www.youtube.com/watch?v=7xd3ByU-Jdk>

- 4. Barn Jesus i en krybbe lå (1859) 02:43**

Tekst af H. C. Andersen

Kammerkoret Camerata, dir. Martin Nagashima Toft
Korarrangement af Rasmus Thaarup

<https://www.youtube.com/watch?v=U6eYW512Blo>

- 5. Symfoni nr. 1 opus 5 - På Sjølund's fagre sletter (1842) 36:42**

Moderato con moto - Allegro energico
Scherzo: Allegro risoluto quasi presto
Andantino grazioso
Finale: Molto allegro ma con fuoco

Collegium Musicum Copenhagen. Michael Schönwandt, dirigent.

<https://www.youtube.com/watch?v=AalOD4mB2mQ>

6. Elverskud opus 30 (1854)

Ballade efter danske Folkesagn for Soli, Kor og Orkester, op. 30 (1851-54)

44:53

Med tekst af Christina Kf. Moelbech, Carl Andersen & Gottlieb Siesbye
First performance : København, Musikforeningen, 30 marts 1854 00:00

Prologue

Part I On The Eve Of Oluf's Wedding

Part II A Moonlit Night At The Fairy Hill

Part III In The Morning At Oluf's Castle

Epilogue Elverkongens Datter: Lisbeth Balslev, Soprano

Moderen: Edith Guillaume, Mezzosoprano

Oluf: Mikael Melbye, Baritono

Canzone Choir & Collegium Musicum

Frans Rasmussen, Dirigent

<https://www.youtube.com/watch?v=MMJvFd1hJvg>

7. Klavertrio F-dur opus 42 (1863)

20:12

4. sats/akt - Finale. Allegro con fuoco

Allegro animato

Allegro molto vivace

Andantino

Finale. Allegro con fuoco

Tre Musici

Jon Damgaard, piano

Elisabeth Zeuthen Schneider, violin

[🍎], Cello

https://www.youtube.com/watch?v=yNjc_AauQ4

Den Danske Klavertrio (2014): Klavertrio F-dur op 42 / 4. sats/akt - Finale. Allegro con fuoco

<https://www.dr.dk/nyheder/kultur/klassisk/6-stykker-du-skal-kende-med-niels-w-gade-danmarks-foerste-musikalske>

Niels W. Gade var en verdensstjerne

– men valgte livet som musikkonge i København

af Jens Cornelius

Niels W. Gade er en af Danmarks allerstørste musiknavne nogensinde.

Niels W. Gade er nem at kende, for han beholdt den samme frisure hele livet: Et halvlångt, bølgende kunstnerhår med flot schwung på toppen. Det klædte den unge, ivrige københavnerfyr, og da Gade blev ældre, gav håret ham pondus.

Når han spadserede rundt i København, var det med nakken knejset let tilbage og de grå krøller udover kraven, næsen lidt i sky og den runde mave skudt frem. Ingen diskussion om, at Niels W. Gade var en betydelig mand.

Da Gade var en ung mand, satte han en seddel op over sin seng. "25 År", stod der. Han havde nemlig sat sig det hemmelige mål at blive berømt, inden han fyldte 25. Spørgsmålet var hvordan.

Han havde store ambitioner, men brugte en del år på at finde ud af, hvad de skulle bruges til. Som ung ville han være violinist. Så ville han hellere komponere. Så ville han rejse til udlandet. Han lykkedes med det hele, og han arvede endda tronen efter sit tyske forbillede, Felix Mendelssohn. Niels W. Gade oplevede større international succes end nogen anden dansk komponist.

Den nordiske tone, der forsvandt

Gade fik sit gennembrud i 1842, da hans opus 1, ouverturen 'Efterklange af Ossian', blev opført i Leipzig. Det blev efterfulgt af en endnu større succes med hans 1. Symfoni.

Mendelssohn, der var tidens mest berømte komponist og dirigent, skrev til den unge dansker: "Det er længe siden, at et stykke har gjort et så levende, skønt indtryk på mig. Mødet med Deres symfoni vil altid være den største, hjerteligste glæde."

Tyskerne var besnæret af Gades musik, som man syntes lød så nordisk. Man forestillede sig tågede, kolde landskaber med et barsk folkefærd, når man hørte hans 1. Symfoni. Den opfattelse udsprang især af de folkeviseagtige melodier i musikken. Selv omtalte Gade dog aldrig direkte, at hans musik sigtede efter at lyde dansk.

Da Gade kom til Leipzig, blev han modtaget som en kær og lidt kejtet gæst fra Europas periferi. Få år efter var han vokset så meget i selvsikkerhed, at han kunne overtage posten som musikdirektør efter Mendelssohn.

Gade dirigerede uopførelserne af Mendelssohns Violinkoncert og af Schumanns klaverkoncert, og han bar Mendelssohns kiste til graven, da han døde i 1847. Gade var endda meget tæt på at blive tysk gift. I den assimilering forsvandt hans nordiske tone efterhånden. Robert Schumann advarede ham om, at musik, der stræbte efter at være national, ikke kunne holde i længden.

I stedet begyndte Gade at komponere i en klassisk, tysk stil, der lå meget tæt op af Mendelssohns. Det afgjorde på godt og ondt hans skæbne. Den nordiske tone havde gjort ham berømt, mens den tyske tone gjorde ham etableret. Men måske havde Gade ikke ligeså meget at sige, når han holdt sig inden for den polerede, klassiske stil? Helt så original som Ossian-ouverturen blev han aldrig igen.

En konservativ hersker i København

Gade var splittet mellem Danmark og Tyskland, og i 1848 valgte han at rejse hjem. Ikke kun fordi han savnede sine forældre og heller ikke fordi Danmark var kommet i krig med Preussen. Vigtigst var det

nok, at han i Danmark kunne blive den store fisk i den lille dam.

Han møblerede rundt på Københavns musikliv og indtog alle hovedrollerne selv: Han blev dirigent for Musikforeningen, Danmarks eneste spillested for klassisk orkestermusik. Han stiftede musikonservatoriet og blev dets direktør og professor i komposition. Han blev organist ved Holmens Kirke og frem for alt tidens herskende smagsdommer. "Musikpave" blev han kaldt i aviserne.

Det københavnske publikum var tryk ved, at Gade var både chef, komponist og dirigent. Han var også konstant efterspurgt i udlandet, og hans værker blev spillet overalt i Europa og så langt væk som i Rusland, USA og Australien.

Så derfor holdt Gade fast – og gjorde det måske for længe. Med årene indtrådte en stilstand, både i hans egen musik og i hans syn på andre komponister.

Det unge geni var blevet en konservativ herre, og på en ret usympatisk måde slog Gade ned på de unge talenter, der ville noget nyt. Grieg, Horneman og Lange-Müller fra den yngre generation måtte følge hans stil eller klare sig selv.

Mange måtte gå kunstnerisk tiggergang til hans dør for at få vendt tommelfingeren op eller ned. Også Carl Nielsen, der fik gennemset sit første orkesterværk og modtog den nedladende dom: "Lille Nielsen, De roder for meget."

Gade blev gammeldags

Kort tid efter Gades død i 1890 mærkede man, at tiden længe havde været moden til at skifte. At Gades enevelde havde kvalt udviklingen. En naturlig pause var velkommen.

Problemet for Gades eftermæle var, at hans musik aldrig genvandt den succes, den havde haft i hans samtid, og da Carl Nielsen fik sit folkelige gennembrud omkring 1910 stod det klart, at Gade var gammeldags.

Som en national pligt holdt man Gades musik i live indtil efter 2. Verdenskrig, men snart forsvandt den ud af syne. Kun korværket Elverskud blev opført regelmæssigt.

Gades dalende stjerne skyldtes dog også det generelle syn på den stil, han repræsenterede: En kølig form for romantik, der i 1900-tallet blev vurderet som en "kedelig" periode i musikhistorien. Selv Gades mentor Mendelssohn led i mange år under den kritik.

Bliver han elsket igen?

Genopdagelsen lod vente på sig. Først i slutningen af 1980'erne blev Gades otte symfonier indspillet på plade.

I dag ser situationen meget lysere ud, for danske musikforskere er i færd med at udgive hans samlede værker i nye noteudgaver. Musikken bliver for første gang fuldt tilgængelig, og det er jo det allervigtigste fundament for en nyvurdering - og en mulig succes.

For Gades musik er jo beundringsværdig, elegant og smagfuld. Men spørgsmålet er, om han nogensinde igen bliver en elsket komponist?

Herhjemme foretrækker man nok historien om den unge Niels W. Gade, der som Klodshans kom ridende på gedebukken uden at eje andet end sin oprigtighed. Ud med de fine og ind med naturtalenterne – en elsket tradition i dansk kulturliv! Ligesom H.C. Andersen og Carl Nielsen dukkede han op som upoleret geni og tog borgerskabet med storm.

Selv om han lærte at beherske sin kunst med yderste perfektion og endte helt til tops i samfundet, vil vi gerne tænke på, at han havde en Klodshans i maven. Sådan kan vi bedst lide vores genier.